

Een valse loopbaanstart Wat leren we uit onderzoek rond littekeneffecten?

Dieter Verhaest
KU Leuven

CCR Studiedag: 'Waarheen met de loopbaan?'
Antwerpen, 11 juni 2015

Wat bedoelen we met littekeneffecten?

- Gebeurtenissen of acties op een bepaald punt in de loopbaan die de kwaliteit van de loopbaan of het leven in de toekomst negatief beïnvloeden
- Welke gebeurtenissen of acties?
  - Intreden op de arbeidsmarkt in tijden van crisis
  - Individuele werkloosheid (zowel duur als frequentie)
  - Aard en kwaliteit van de baan: vast versus tijdelijk contract, niveau baan,...
- Welke toekomstige negatieve effecten?
  - Hoger kans op werkloosheid of inactiviteit
  - Lager loon, lagere kwaliteit van de baan
  - Lagere (levens)tevredenheid of psychologisch welbevinden

Wat zijn de mogelijke oorzaken?

- Negatieve effecten op het menselijk kapitaal
  - Werkloosheid betekent minder opgebouwde ervaring
  - Tewerkstelling onder niveau betekent minder opbouw relevante ervaring
  - Depreciatie van niet-gebruikte vaardigheden: “use it or lose it”

Wat zijn de mogelijke oorzaken?

- Negatieve signaaleffecten
  - Loopbaanbeslissingen kunnen onzichtbare kenmerken verraden
  - Voorbeelden:
    - Minder capabele werkzoekenden worden gemiddeld vaker afgewezen tijdens selectieprocedures
      - Lengte werkloosheidsduur signaleert capaciteiten naar andere, toekomstige werkgevers
      - Ook langdurig werklozen die wel capabel zijn worden minder uitgenodigd voor een gesprek
    - Minder ambitieuze werkzoekenden nemen vlugger job onder niveau aan
      - Ervaring in job onder niveau signaleert gemiddeld lagere ambitie

Wat zijn de mogelijke oorzaken?

- Locking-in effecten van tewerkstelling in banen van lagere kwaliteit door
  - Toename opportuiniteitskosten op professioneel vlak door opbouw job- en werkgever specifieke ervaring
  - Toename opportuiniteitskosten op familiaal en sociaal vlak door keuze woonplaats en dus:
    - Aankoop woning
    - Investering in sociaal netwerk van partner en kinderen
    - Keuze job partner
  - Reductie beschikbare tijd om naar werk te zoeken
  - Reductie onmiddellijke beschikbaarheid door opzegtermijnen

Wat zijn de mogelijke oorzaken?

- Psychologische effecten en factoren
  - Aanpassing van de verwachtingen
    - Adaptatie: gewenning aan situatie
    - Demotivatie: reductie zelfvertrouwen
  - Risico-aversie: veranderen van job is stap in onbekende

Verdere inhoud presentatie

- Focus op
  - effecten van gebeurtenissen en acties bij start loopbaan
    - Hoge jongerenwerkloosheid als gevolg van grote recessie
    - Indicaties dat littekeneffecten van werkloosheid aan start loopbaan groter zijn dan littekeneffecten van werkloosheid op latere tijdstippen (Bell & Blanchflower, 2011)
  - onderzoeksresultaten voor Vlaanderen en België

Verdere inhoud presentatie

- Focus op...
  - Onderzoek over
    - het littekeneffect van arbeidsmarktintrede tijdens een recessie.
    - het littekeneffect van individuele werkloosheid aan de start van de loopbaan.
    - het littekeneffect van het aannemen van bepaalde jobs aan de start van de loopbaan.
    - de oorzaken van littekeneffecten bij jongeren.
  - Implicaties voor het beleid en het onderzoek

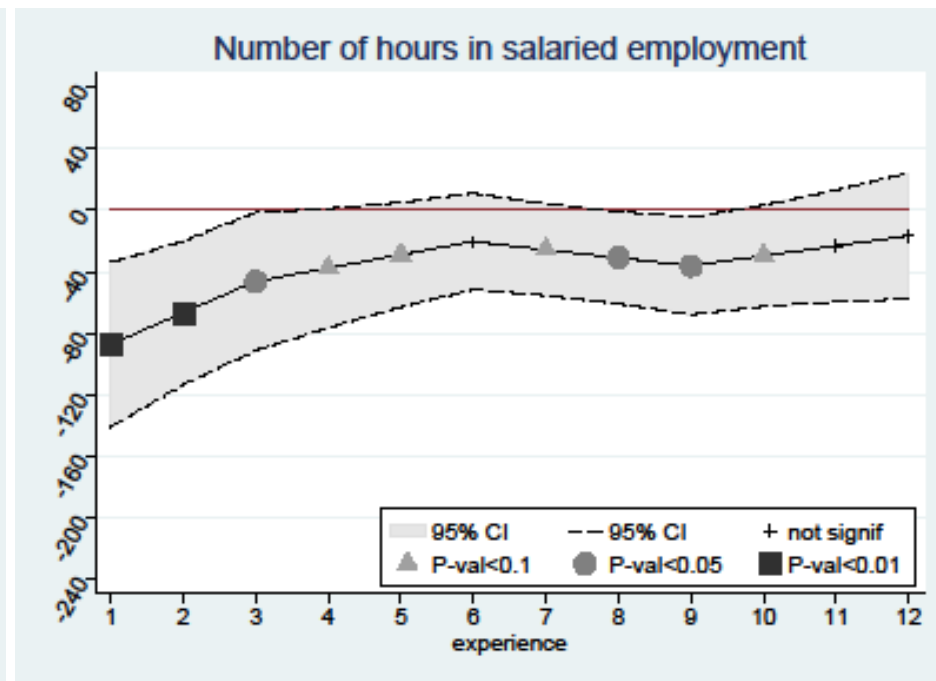
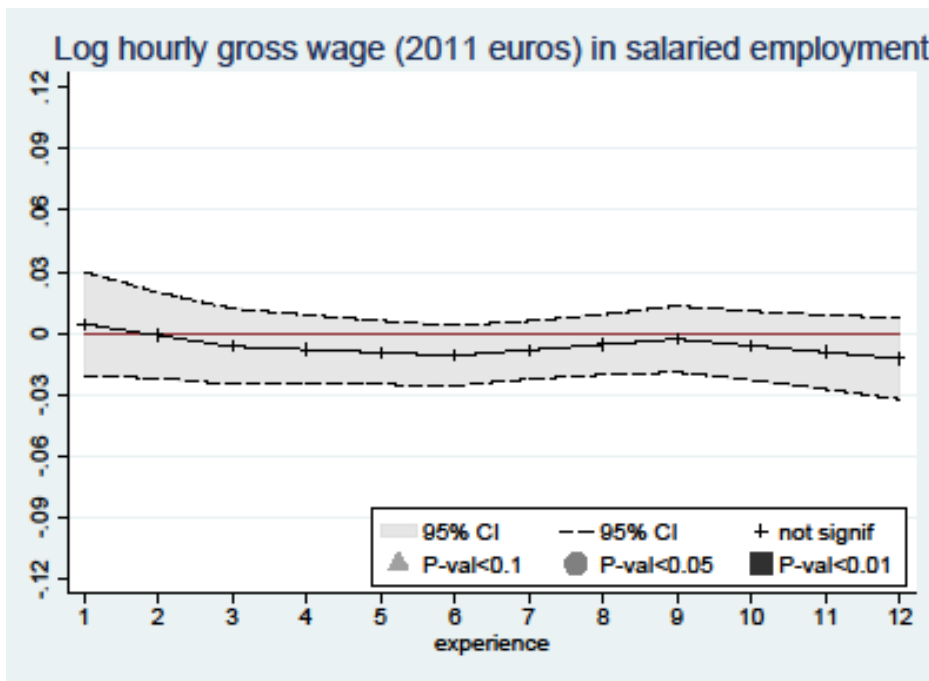

Effect van intrede tijdens recessie

- Ghirelli en Cockx (2015):
  - Onderzoek naar de lange-termijn impact van de werkloosheidsgraad bij arbeidsmarktintrede van Vlaamse schoolverlaters op
    - Uurloon en uren tewerkgesteld op jaarbasis
    - Jaarinkomen
  - Effect na controle voor werkloosheid op latere tijdstippen
  - Gebaseerd op:
    - SONAR: surveydata jongeren in Vlaanderen
    - Kruispuntbank Sociale Zekerheid
  - Onderscheid tussen lager en hoger opgeleiden

Effect van intrede tijdens recessie

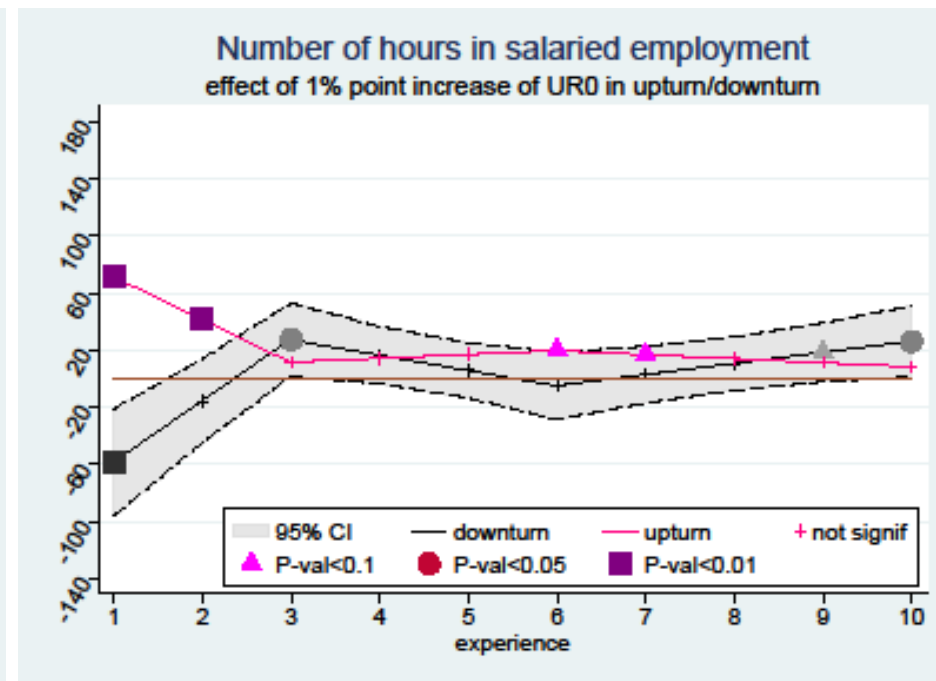
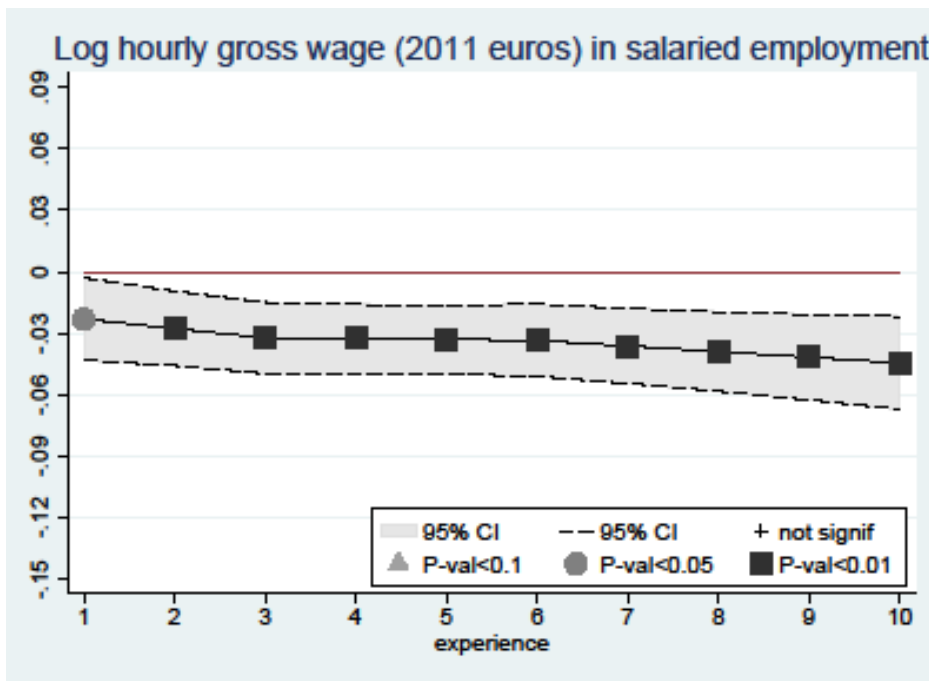
- Ghirelli & Cockx (2015): lager opgeleiden – effect 1 procent punt toename intrede werkloosheidsgraad op uurloon en uren tewerkstelling / jaar

Bron: Ghirelli & Cockx (2015), p23, figure 2

Effect van intrede tijdens recessie

- Ghirelli & Cockx (2015): hoger opgeleiden – effect 1 procent punt toename intrede werkloosheidsgraad op uurloon en uren tewerkstelling / jaar

Bron: Ghirelli & Cockx (2015), p26, figure 3

Effect van intrede tijdens recessie

- Ghirelli en Cockx (2015): Verklaring resultaten volgens onderzoekers?
  - Lager opgeleiden
    - Geen effect via loon omwille van minimumloon
    - Effect vooral via toename werkloosheid
  - Hoger opgeleiden
    - Rigide lonen
    - Weinig effect op werkloosheid omwille van mogelijkheid aannemen van jobs met lagere lonen (bv. op lager functieniveau)
  - Consistent met resultaten op basis van meer flexibele arbeidsmarkten (VS, Canada) die minder uitgesproken effecten vinden voor lager opgeleiden en dit enkel op uurloon (zie bv. Genda et al., 2010)

Effect van individuele werkloosheid

- Ghirelli (2015)
  - Onderzoek naar de lange-termijn effecten van niet-tewerkstelling op individueel niveau tijdens de eerste jaren na arbeidsmarktintrede
  - Focus op Vlaamse lager opgeleide jongeren
  - Het effect van het aandeel van de tijd tijdens de eerste twee en een half jaar na de school dat men geen job heeft
  - Data: SONAR en Kruispuntbank Sociale Zekerheid
  - Resultaten: Een 1 procent punt toename in het aandeel van de tijd zonder job tijdens de eerste twee en een half jaar zorgt 6 jaar na afstuderen voor:
    - 10% minder jaarinkomen
    - 7% minder werkuren op jaarbasis

Effect van kwaliteit jobs

- Goebel & Verhofstadt (2008)
  - Onderzoek naar de impact van het aanvaarden van een job met een tijdelijk contract (ivm werkloos blijven) op de intrede in een job met een contract van onbepaalde duur.
  - Focus op Vlaamse jongeren na afstuderen
  - DATA: SONAR
  - Resultaten:
    - Op Korte termijn wordt de transitie naar een onbepaald contract uitgesteld
    - Op lange termijn werkt een tijdelijk contract evenwel als opstap

Effect van kwaliteit jobs

- Baert, Cockx & Verhaest (2013)
  - Effect van het aannemen van een job onder je scholingsniveau op de transitie naar een job op je scholingsniveau
  - Data: SONAR - Vlaamse jongeren die werkloos worden na schoolverlaten
  - Resultaten:
    - Voor meer dan de helft van de schoolverlaters die een job onder hun niveau aanvaarden duurt het bijna tien jaar vooraleer ze een job vinden op hun niveau
    - Simulaties suggereren dat, in het geval ze de job onder hun niveau niet aanvaard hadden, de helft van deze groep dit passend werk al binnen de drie maanden zou gevonden hebben
    - Nadelige effecten van aanvaarden van een job onder niveau zijn het grootst aan het begin van de werkloosheidsperiode

Oorzaken littekeneffecten

- Baert & Verhaest (2014)
  - Effect van werkloosheid en werkervaring onder je scholingsniveau op de aanwervingskansen voor jobs op je scholingsniveau
  - Focus op Vlaamse jongeren met opleiding in domein “handelswetenschappen en bedrijfskunde”
  - Data: Experiment waarbij nepsollicitatiebrieven en CV’s worden uitgestuurd als reactie op bestaande vacatures
  - CV’s van kandidaten zijn kwalitatief evenwaardig, met uitzondering van het kenmerk waarvoor getoetst wordt
  - Registratie van het aantal positieve reacties (d.i. uitnodiging voor een gesprek of vraag naar meer informatie)

Oorzaken littekeneffecten

- Baert & Verhaest (2014)
  - Kandidaten verschillen op vlak van werkloosheid en overscholing:
    - Pas afgestudeerde
    - Een jaar eerder afgestudeerd en nog steeds zonder werk
    - Een jaar eerder afgestudeerd en gedurende een jaar tewerkgesteld in job twee niveaus onder het eigen scholingsniveau
  - Verschillen zijn niet het resultaat van locking-in effecten, psychologische effecten of verschillen in opbouw van relevante werkervaring
  - Toets van het signaaleffect van werkloosheid en overscholing

Oorzaken littekeneffecten

- Baert & Verhaest (2014): belangrijkste resultaten

Kans op een positieve reactie in ruime zit (call-back sensu lato)

	Positieve reactie			Positieve antwoord ratio		
	Schoolverlater	Werkloze	Overgeschoolde	Schoolverlater / werkloze	Schoolverlater / Overgeschoolde	Werkloze / Overgeschoolde
Alle vacatures	27.2%	22.2%	25.2%	1.225***	1.081	0.882**
Permanent contract	26.0%	21.0%	23.0%	1.234***	1.126**	0.913
Tijdelijk contract	33.3%	28.0%	35.5%	1.192*	0.939	0.788*

Standaardfouten zijn gecorrigeerd voor clustering op vacature niveau. *** indiceert significantie op het 1% significantie niveau., ** op het 5% significantie niveau en * op het 10% significantie niveau.

Bron: Baert & Verhaest (2014), geselecteerde resultaten uit table 2, p24

Uitdagingen voor het beleid

- Cyclische factoren kunnen structurele gevolgen hebben
  - Vrees voor verloren generatie als gevolg van de grote recessie lijkt niet helemaal ongegrond
  - Op dit moment vooral nood aan meer jobs voor jongeren (zie ook Bell & Blanchflower, 2011)
    - In de eerste plaats door meer economische groei (Van Ours, 2015)
    - In de tweede plaats door de impact van het economisch herstel op jobcreatie te versterken

Uitdagingen voor het beleid

- Op het vlak van activeringsbeleid is er een afweging tussen het vermijden van littekeneffecten van werkloosheid en deze van laagkwalitatieve arbeid
  - Eerste maanden na arbeidsmarktintrede:

Vermijden dat banen worden aangenomen die niet aansluiten bij kwalificaties en weinig leereffecten genereren
  - Voorbij eerste 6 maanden:

Jobs op een lager niveau met weinig kansen op locking-in en adaptatie-effecten (bv. korte tijdelijke en deeltijdse jobs) kunnen mogelijks dienen als opstap naar aansluitende banen
  - Voor langdurig werklozen:

Job op een lager niveau sowieso beter dan geen job?

Uitdagingen voor het onderzoek

- Om een gericht arbeidsmarktbeleid te kunnen voeren is er nood aan meer onderzoek naar
  - de onderliggende mechanismen m.b.t. littekeneffecten.
  - welke jobs wel en welke jobs niet als opstap dienen.
  - de mate waarin littekeneffecten verschillen tussen individuen.
  - de mate waarin littekeneffecten verschillen naargelang de institutionele context.

Referenties

- Baert, S., Cockx, B. & Verhaest, D. (2013). Overeducation at the start of the career: stepping stone or trap? *Labour Economics*, 25, 123-140.
- Baert, S. & Verhaest, D. (2014). Unemployment or overeducation: which is a worse signal to employers? *IZA Discussion Papers*, No.8312, 25p.
- Bell, D. & Blanchflower, D. (2011). Young people and the Great Recession. *Oxford Review of Economic Policy*, 27 (2), 241–267.
- Cockx, B. & Ghirelli, C. (2015). Scars of Recessions in a Rigid Labor Market. *IZA Discussion Papers*, No. 8889, 41p.
- Genda, Y., Kondo, A., & Ohta, S. (2010). Long-Term Effects of a Recession at Labor Market Entry in Japan and the United States. *Journal of Human Resources*, 45 (1), 157-196.
- Ghirelli, C. (2015). Scars of early non-employment in a rigid labour market. *IRES Discussion Papers*, No. 2015-8, 46p.
- Goebel, C. & Verhofstadt, E. (2008). Is temporary employment a stepping stone for unemployed school leavers? *ZEW Discussion Paper*, No. 08-093, 34p.
- Van Ours, J. (2015). The great recession was not so great. *Labour Economics*, 34, 1–12.

Vragen, opmerkingen,...?

